

Ad 2. N. A. Christus auctoritate sua legis naturalis præcepta confirmans, arctiore nos vinculo obstrinxit ad ea implenda; unde *fraternæ dilectionis* præceptum, antiquum sane et naturale, novum vocat et suum. Eadem de causa idem appellatur mandatum vetus et novum, 1. Joan. 2.; proin Christiani in violandis illis præceptis ob interpositam tantam auctoritatem delinquant gravius.

Ad 3. N. A. Non satis fuit institui ritus illos, ut incumberet necessitas eos frequentandi, prout patet exemplo baptismi ante Christi mortem instituti; oportebat præterea voluntate Christi præceptum injungi, quo fierent ad salutem necessarii, aut imponeretur obligatio illis utendi.

Inst. 3. Non est potior ratio, cur Christus dicatur condidisse præcepta moralia et ceremonialia, quam *judicialia*; ergo sicut hæc nulla de novo condidit, ita nec illa.

R. N. A. Christus uti *principibus secularibus* liberum esse voluit, ea statuere, quæ ad publicam tranquillitatem videbuntur aptiora, salva fide et salvis bonis moribus: sic neque pro *Ecclesia* tales leges per semetipsum tulit, curam hanc et potestatem committens Apostolis eorumque successoribus, ac præprimis supremo Ecclesiæ capiti juxta illud Matth. 16. 19. *quodcumque ligaveris...* et Joan. 21. 17. *pasce oves meas*; videlicet Christus tantum statuere voluit perpetuo futura ac immutabilia; cum ergo leges *judiciales* pro temporum et occasionum varietate sæpius mutare expediat, non expediebat ferri a Christo leges, quæ mutarentur. Satis tamen provisum Ecclesiæ per illam legem generalem: *qui Ecclesiam non audierit* etc. vide num. 68.

71. *Obj. III.* Si Christus novam legem instituit *pro omnibus*; ergo infideles etiam sicut tenentur, ita compelli poterunt ad Evangelium: sed hæc potestas ostendi nequit a Christo data Ecclesiæ; ergo.

R. D. M. Compelli poterunt ad non resistendum prædicationi Evangelii *C.* ad audiendam Evangelii prædicationem, *subd.* infideles subjecti principibus Christianis *C.* his non subjecti *N.* Principes Christiani ceu advocati Ecclesiæ possunt prædicationem Evangelii contra infideles eam impedire volentes defendere, et contra eos, si resistent, armis et bello agere, nec non ex ipso jure belli eos subjugare. Probabilius tamen non possunt cogi infideles ad audiendam prædicationem Evangelii, cum hic sit actus *jurisdictionis*. Quamvis autem ad id cogi possint infideles subjecti Principibus Christianis (sicut judæi Romæ sub multa compelluntur ad concionem, seu instructionem catholicam) cum hic actus auditionis subsit *externæ jurisdictioni*; non tamen ad amplectendam fidem, quia fides *interna* libera esse debet.

Inst. Auditio mere *materialis* non assequitur veritates fidei: *formalis* ordinata ad assensum internum est res gratiæ et arbitrii; ergo ad neutram possunt compelli.

R. Compelluntur ad auditionem præcise, quæ sit dispositio ad assensum libere obtinendum cooperante gratia; id ipsum autem solvi debet de prædicatione poenitentiae ad fideles. Attamen Princeps ethnicus suos cogere non potest ad audiendam prædicationem *gentilismi*, non quidem ob defectum potestatis, sed materie.

72. *Observe.* Lex nova, quoad gratiam et charitatem diffusam in cordibus nostris, tradita non est: quoad externas bene operandi leges, quodammodo *per accidens* est tradita, non *per se* uti lex vetus, quæ prius scribi debuit quam dari: cum lex Christi ante sit data quam scripta, tum vivæ vocis oraculo, tum in die Pentecostes, post aliquot a Christi morte annos primum scripta, quatenus ad fidelium preces vita Christi consignanda litteris, et contra CERINTHI ac EBIONIS hæreses agendum fuit. Porro differt a lege veteri non tam quoad *substantiam*, cum utraque habeat *auctorem* eundem, Deum, *finem proximum* eundem, qui est cultus Dei et puritas cordis, item *remotum*, qui est vita æterna, eadem *præcepta primaria*, scilicet fidei per charitatem operantis, quæ est plenitudo legis; quam quoad *accidentia*, videlicet lex vetus a Moyse, lex nova a Christo fuit promulgata, lex nova præcellit revelatione *mysteriorum*, perfectione consiliorum, doctrinæ moralis exactitudine: est diversa in præceptis circa Sacramenta et Sacrificia, totum orbem, non solos judæos obligans, lex amoris, non timoris, facilius implens præcepta, ex se justificans, quia ex *opere operato* Sacramenta gratiam conferunt sanctificantem, et Sacrificia gratias actuales, ob merita Christi jam exhibita, et pretium pro redemptione nostra persolutum: denique lex nova finis est ac perfectio veteris legis. Notare hic juvat QUESNELLI propositiones 6. 8. 63. 65.

ARTICULUS VII.

DE LEGE EVANGELICA POST SUFFICIENTEM SUI PROMULGATIONEM UNIVERSOS OBLIGANTE.

73. *Nota.* Certum est, Baptismum, Eucharistiam, Sacerdotium, Sacrificium ante mortem Christi *instituta*, et post resurrectionem ante Ascensionem Christi Sacramentum Poenitentiae, Ordinem Episcopalem, Ecclesiæ regimen, cæteraque *consummata* esse. Verior etiam sententia est, Sacramenta statim post sui institutionem fuisse *utilia* et contulisse gratiam, uti de Baptismo testatur S. Aug. ep. 108. collato Apostolis jam ante mortem Christi: cum verisimile non sit, Christum Apostolis non baptizatis dedisse Eucharistiæ atque Ordinis Sacramenta. Itaque de sola *obligatione* quæstio est, quandonam facta fuerit *universalis*.

74. *Dico.* Lex evangelica primum cœpit obligare die Pentecostes, non quidem omnes statim, sed *successive*, ita tamen, ut ante mortem Apostolorum orbem universum cœperit obligare per modum legis.

Prob. 1^a pars. Omnis lex, ut tanquam regula publica obliget in actu secundo debet solemniter ac sufficienter promulgari: sed hoc contigit die Pentecostes, quo Act. 2. Apostoli repleti Spiritu S. congregatis ex omni natione, quæ sub cœlo est, populis in Metropoli judæorum prædicarunt fidem in Christum, necessitatem baptismi et poenitentiae; ergo.

Min. patet: non enim promulgata est *ante mortem Christi*, quia Testamentum novæ legis in mortuis confirmandum erat, quamvis fides in Christum ceu Mediatorem semper necessaria jam tum obligaverit: non ipso *passionis tempore*, quo dispersæ erant oves pastore percusso, nequicquam cogitantes

de promulganda lege : non tempore intermedio *passionem* inter et *resurrectionem*, quin et *Pentecosten*, quia Christus ascendens in altum præcepit Apostolis, ut solitarii sederent, quoad usque induerentur virtute ex alto, nec statim post Ascensionem, sed primum die Pentecostes facta est promulgatio Baptismi ad salutem necessari; hinc verba illa, *nisi quis renatus fuerit...* Joan. 3. item illa : *ite, docete omnes gentes, baptizantes eos*, quamvis diu ante Pentecosten prolata, non induxere actualem obligationem Baptismi suscipiendi, nisi pro tempore, quo præceptum Baptismi erat imponendum; uti nec illa verba : *nisi manducaveritis carnem filii hominis...* quæ solum significant, Eucharistiam aliquando necessariam fore.

Conf. Christus noluit suam legem prius obligare, quam *formata* esset *Ecclesia*, pro qua illam ferebat : sed hæc formata non fuit ante tempus primum Ascensionem, quia Joan. 20. primum instituit Sacramentum Pœnitentiæ, Joan. 21. Petrum constituit summum Pontificem juxta promissionem Matth. 16. factam; ergo. Ad hæc lex positiva ostendi nulla potest, quæ ante hoc tempus obligaverit.

Prob. 2^a pars. Lex nova non potuit obligare omnes, nisi post sufficientem apud omnes promulgationem : atqui non statim omnibus fuit sufficienter promulgata, imo non potuit ubivis terrarum sufficienter promulgari, nisi *successive*; ergo primum cœpit promulgari *judæis*, ut testatur S. PETRUS Act. 3. 13., et S. PAULUS Act. 13. 46.; dein post annos aliquot *gentibus* etiam, prout constat de CORNELIO baptizato, Act. 11. 18.; ac demum *omni creaturæ* in multis et variis partibus orbis terrarum, partim per Apostolos, partim per Discipulos, *ubique Deo cooperante, et sermonem confirmante sequentibus signis*, Marc. 16. 20. ita, ut Christi et promulgati Evangelii notitia ad omnes universim ante mortem Apostolorum potuerit humano modo pervenire, licet per malitiam aut negligentiam hominum non pervenerit ad omnes.

Hunc vero ordinem in promulgatione Evangelii servarunt Apostoli, quem Christus præceperat Act. 1. 8. *Eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæa et Samaria, et usque ad ultimum terræ.*

73. *Obj. I.* Lex fidei in Christum, tanquam MESSIAM, judæos obligavit jamdum ante mortem Christi, dicente Christo : *si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*, Joan. 15. 24.; ergo alia quoque præcepta moralia. *Conf.* Præceptum Christi in ultima cœna, *hoc facite in meam commemorationem*, Luc. 22. 19. statim obligavit Apostolos; ergo etiam alia præcepta alios.

R. D. A. Lex fidei *naturalis* jamdum obligavit judæos, quibus scilicet per signa credibilitatis sufficienter propositum fuit Christum esse Messiam *C.* obligavit lex *positiva* fidei *N.* necdum enim ante mortem Christi Ecclesia nova fundata, necdum Testamentum novum erat confirmatum : et quamvis Christus ante passionem suam multa instituerit Sacramenta, mysteria revelaverit, dederit præcepta morum; hæc tamen nonnisi privatim docuit, et respective coram paucis, adeoque necdum lex nova tanquam regula publica et præceptum communitatis obligabat, id quod solemnem ac publicam promulgationem requirit. Illa vero lex *naturalis* fidei ex ipsa natura rei inducit obligationem credendi Christum esse MESSIAM, quandocumque per signa et

prodigia id satis innotuerit; quin et obligationem obediendi, si quid vel publica vel privata lege sanciret.

Ad Conf. R. Præceptum illud Luc. 22. datum Apostolis erat duntaxat *privatum*, non statim, sed post Christi mortem et *suo tempore* exercendum.

Inst. 1. Promulgatio publica requiritur ex sola hominum institutione ad legem humanam, non vero ad divinam; hinc in illa verba Joan. 3. 5. *nisi quis renatus...* notat AUG. L. 1. de orig. anim. c. 9. *ex quo illud a Christo dictum est, nemo fit membrum Christi sine baptismo aquæ vel sanguinis*; ergo.

R. D. A. Promulgatio publica non requiritur ad legem divinam ex parte ipsius Dei, cum nemo modum ferendi leges Deo præscribere possit *C.* Non requiritur ex parte ac conditione hominum, ut leges pro communitate latæ publice innotescant *N.* Hinc Deus jussit legem suam tum veterem tum novam publice promulgari. S. AUG. solum intendit, sine baptismo nullum esse Christianum aut membrum Ecclesiæ Christi : hæc vero ante mortem Christi non erat fundata.

Inst. 2. Saltem in die Pentecostes simul *omni creaturæ* prædicatum fuit Evangelium; ergo hoc statim die omnes obligavit. *Prob. A.* Hoc die cum PETRUS prædicaret Christum, aderant ex toto orbe Judæi et proselyti; ergo.

R. N. C. Quia Judæi qui aderant non omnes crediderunt, nec statim ad suas regiones redierunt, reduces autem non statim potuerunt sufficientem fidem facere; gentiles vero primum cœperunt obligari post revelationem PETRO factam de conferendo illis baptismo, Act. 10 ; quamvis enim multi gentiles vel habitantes vel peregrinantes inter Judæos doctrinam Apostolorum audiverint, et signa viderint, propterea non statim ad suscipiendum baptismum adstringebantur lege evangelica, ad quem tunc nequidem admittebantur; at *lege naturali* tenebantur credere ac colere Deum verum, vel Christum etiam, et ad salutem sperandam per ipsum.

Inst. 3. Ante revelationem PETRO factam discipuli jam dispersi prædicabant Evangelium *Samaritanis*, Act. 8.; et PAULUS Act. 11. in primo statim ingressu Jerosolymæ egit cum *gentibus et græcis*; PHILIPPUS autem baptizavit *Eunuchum Reginæ Candacis* prius, quam PETRUS CORNELIUM; ergo.

R. Samaritani fuere Judæi, sed in doctrina et moribus errantes. Paulus non prædicavit, sed tantum locutus est gentibus, et disputavit cum græcis; si tamen vere gentiles erant, et non Judæi potius aut *proselyti*, qui ex gentium provinciis venerant Jerosolymam : et talis probabilius erat *Eunuchus* ille, quod ex insigni ejus pietate, reverentia et affectione ad S. Scripturam colligit S. CHRYSOST. Denique Act. 11. manifeste dicit Scriptura, quod discipuli, qui ob persecutionem usque Phœnicen et Cyprum pervenerant, *nemini locuti sint verbum, nisi solis judæis.*

Inst. 4. Lex evangelica Jerosolymæ in Metropoli totius Judææ promulgata statim orbem universum obligavit, sicut lex Principis in sua Metropoli, aut lex ecclesiastica Romæ promulgata obligat omnes; ergo non debuit *successive* promulgari.

R. Tr. A. N. C. Christus Marc. ult. præcepit Apostolis prædicare Evangelium *omni creaturæ in universo mundo*, facta insuper potestate miraculorum, quibus confirmarent Evangelii prædicationem. Ad hæc neque lex civilis, neque ecclesiastica obligat subditos, si non potuerit moraliter certo

innotescere, licet in *Metropoli* promulgata. Verum Evangelii promulgatio ut sufficienter innotesceret, satis non erat, eam in die Pentecostes factam esse Jérusalem; sed *successive* facienda erat in multis aliis mundi partibus, simulque per signa et prodigia confirmandum, quod revera hæc promulgatio divina auctoritate fiat.

76. *Obj. II.* Non est credibile, solos Apostolos tam brevi tempore promulgasse Evangelium *in universo mundo*; ergo ante mortem Apostolorum necdum omnibus successive facta fuit promulgatio. *Conf.* ORIG., AUG., BERN. docent, ne sua quidem ætate prædicatum fuisse Evangelium *in toto orbe*; ergo.

R. N. A. Id factum esse ex peculiari providentia Dei per Apostolos eorumque Discipulos, saltem moraliter quoad famam et evulgationem notitiæ de Christo, colligimus inde, quia in mundum universum ire jussi prædicaverunt ubique, et quia *in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum*, ad Rom. 10.; et quia Christus ipse dixit Apostolis, Act. 1. *eritis mihi testes in Jerusalem... et usque ad ultimum terræ*, id quod impletum esse docent SS. PP., HIER. in c. 24, Matth. CHRYSOST. hom. 76. in Matth. D. THOMAS etc.; hinc

Ad Conf. R. Explicandi sunt SS. PP. quod Evangelium ab Apostolis prædicatum non sit in quavis particulari provincia, sed in orbe solum *moraliter* universo: vel non ita *universim*, ut per ignorantiam invincibilem excusari nemo potuerit: vel non *cum effectu*, sive omnium gentium ad Christi fidem conversione, prout exponit D. THOM. hic q. 106. a. 4. ad 4.; secus prædicti PP. cum reverentia deserendi forent.

Inst. Hodie adhuc sunt plures *ethnici*, qui nihil de Evangelio audierunt; vel si prædicatum jam nunc est Evangelium in universo orbe; ergo advenit consummatio et finis mundi, juxta illud Matth. 24. 14. *et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio.*

R. *Ad 1.* Notitia Evangelii vel olim ad illas gentes pervenerat, et successu temporis ejus memoria iterum deleta est: vel si ad illas non pervenit, id earum negligentia et peccatis tribui debet; si vero inculpabili ignorantia laborant, obligantur lege evangelica saltem in *actu primo*, quia lex jam per sufficientem promulgationem in suo statu completa, ad omnes moraliter potuit pervenire, ut proinde ignorantia tantum *per accidens* se habeat, et lex evangelica *per se* obliget universos.

Ad 2. Textus Matth. 24. solum probat, non fore legem aliam legi evangelicæ semper duraturæ posthac surrogandam, nec prius venturum esse finem mundi, quam facta sit prædicatio Evangelii in universo orbe; non item quod, ut primum annuntiatum fuerit Evangelium Christi omnibus gentibus, confestim sequatur *consummatio seculi*.

ARTICULUS VIII.

DE LEGE EVANGELICA INDISPENSABILI AC PERPETUO DURATURA.

77. *Nota I.* Indubium est, quod Deus *dispensare* valeat in lege evangelica, quam libere tulit; sicut ergo mosaicam abrogavit, ita et evangelicam mutare potest, contentus sola lege naturæ: hæc tamen *dispensatio* aut *immutatio* nunquam est credenda aut asserenda, nisi per Ecclesiæ auctoritatem vel aliam revelationem certam de illa constet. Certum quoque est, Reges ac Principes, Episcopos et Prælatos summo Pontifice inferiores *dispensare* non posse in jure divino, quia illis non est concessa alia potestas, quam temporalis sufficiens ad gubernationem politicam, Episcopis vero potestas ita *dispensandi* non est necessaria, ob usum illius rarissimum, ac præterea velut causa gravissima Sedi Apostolicæ reservata est. De solo igitur Romano Pontifice procedit quæstio; sunt vero, qui indistincte affirmant, eum posse *dispensare* in omnibus, quæ sunt juris divini, præterquam in articulis fidei: alii id restringunt ad casum, quo majus Dei obsequium videtur exigere *dispensationem*; verum hi non satis se discernunt ab opinione priore, cum utique Papa nunquam *dispensaret* sine gravi causa: demum communissima TT. sententia simpliciter denegat Papæ hanc potestatem.

II. Legem evangelicam circa annum 173. finitam esse, blasphemus docuit MONTANUS; MANES sensit cum blasphemus: postea MAHUMES asseruit Evangelium cessasse adveniente *Alcorano*, sicut cessavit lex mosaica adveniente Evangelio, contra quæ putida mendacia hic agendum.

78. *Dico I.* In lege evangelica ne Papa quidem *dispensare* potest.

Prob. Inferior nequit *dispensare* in lege superioris, nisi ab eo specialem acceperit potestatem: sed hanc Papa a Christo non accepit, tum quia de ea non constat, tum quia nullus unquam Pontifex agnovit hanc sibi potestatem competere, dispensandi e. g. in formis, materiis et ministro sacramentorum; ergo.

Conf. 1º. Lex evangelica non alia continet præcepta positiva, quam de sacramentis, sacrificiis, auctoritate Ecclesiæ, et aliis vel secundum se, vel ex institutione Christi necessariis; ergo si hæc fidei et religionis fundamenta variari possent, decursu temporis vix agnosceretur unitas Ecclesiæ; adeoque hæc potestas immutandi et dispensandi non esset in ædificationem, sed in destructionem.

Conf. 2º. Non potest esse gravior causa dispensandi, quam spirituale bonum vel damnum animæ, et salus reipublicæ: sed neque in his dispensatio locum habet; ergo. *Min. patet*, quia alias ob defectum aquæ aut sacerdotis liceret baptizare sine aqua, aut absolvi a laico, ne infans sine baptismo, aut adultus moriens sine absolutione a peccatis decederet; imo liceret violare sigillum ad servandam rempublicam: quæ sane omnia repugnant perpetuæ praxi Ecclesiæ, cui magis expedit firmitas horum præceptorum divinatorum, quam quælibet alia ratio, quæ pro dispensatione excogitari potest; Atque hinc

Adverte, quam intolerabilis laxitatis sit damnata QUESNELLI propositio 71. *Homo ob sui conservationem potest sese dispensare ab eâ lege, quam Deus*

propter ipsius utilitatem condidit: si enim divinas leges ne ipsi quidem Ecclesiae concessum est relaxare; si humanas leges privatus nemo, sed solus superior relaxare potest, uti cum S. BERN. et D. THOM. TT. ad unum omnes docent: quomodo cuique privato liceat secum dispensare in lege divina, praesertim cum illa *Quesnelliana propositio* nullam legem distinguat, ut adeo LUTHERI errorem hac in re superaverit?

79. *Obj.* Christus hisce verbis Matth. 16. *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis* etc. generalem Petro ejusque successoribus dedit potestatem; ergo et potestatem dispensandi in lege divina.

R. D. A. Dedit generalem potestatem plane illimitatam N. alias etiam poterit PAPA tollere sacrificium a Christo institutum, mutare substantiam sacramentorum etc., quod pugnat cum Apost. 2. Cor. 10. 8., et cum Concilio Trid. Sess. 11. c. 2. Dedit generalem potestatem, sed limitatam ad sensum et praxin Ecclesiae C. Summi Pontifices, quorum est declarare, quantam iis verbis potestatem Christus Petro dederit, nunquam in se illam *dispensandi* potestatem agnovere, alias certe ea usi, sicut utuntur aliis facultatibus sibi concessis. Illa igitur verborum generalitas ut sit conformis traditioni, rationi consentanea, et ne repugnet stabilitati ac unitati legis Christi, restringenda est, prout verba illa semper intellexit Ecclesia cum exceptione rei tam gravis et extraordinariae.

Inst. 1. Ex verbis Christi Matth. 16. citatis asseritur Papae potestas dispensandi circa vota et juramenta, circa matrimonium ratum et spirituale vinculum inter Episcopum et Ecclesiam, quod INNOC. III. c. *Inter corporalia, de transl. Episc.* sentit esse juris divini; ergo Papa dispensare potest in jure divino.

R. N. C. Papa dispensans in *votis et juramentis* non dispensat in jure naturali, aut divino, ut supra dictum, sicut nec promissarius, qui promissioni juratae renuntiat: sed Papa pro concessa sibi a Deo potestate in *voluntates et actus fidelium*, hos annullat, et sic per se cessat obligatio *voti ac juramenti*. Idem dicendum de translatione Episcopi, ubi pariter supponitur vinculum *humana voluntate* contractum, eaque ex parte dissolvi potest per voluntatem superioris potestate divinitus concessa, uti et vinculum matrimonii rati, quod quidem negant esse juris divini. Sed in jure divino *absoluto*, et a voluntate hominis independente, ut sunt materiae et formae sacramentorum ac sacrificii, item praecipua fidei, spei et charitatis, nullo modo obliet *dispensatio*, uti nec in matrimonio consummato, quod majorem jam firmitatem habet ex jure divino, quam alii contractus humani: cum de voto etiam solemniter constet ex Bulla, *Ascendente Domino*, quod a jure tantum ecclesiastico firmitatem habeat.

Inst. 2. Quamvis minister *Confirmationis* ex institutione Christi debeat esse Episcopus, aliquando tamen ex dispensatione Sedis Apostolicae is fuit simplex sacerdos; item tametsi jure divino *Eucharistia* confici nequeat, nisi in utraque specie, tamen ob necessitatem in defectu vini dispensavit interdum Pontifex, ut docent S. ANTONIN., TURRECR., et alii apud SUAREZ, praesertim de INNOC. VIII., quod NORWEGIS ob vini penuriam concesserit in altera tantum specie consecrare; ergo.

R. Ad 1. Episcopus de jure divino est minister *ordinarius*, non absolute ita, ut nunquam gravibus de causis simplici presbytero hoc ministerium

committi a Papa queat: id quod constat ex Traditione et Conciliis, quae dicunt Episcopum esse ministrum, non absolute, sed *ordinarium*; nulla ergo legis divinae relaxatio fit, sed est *exceptio* ab ipsomet Christo apposita, tantum indigens speciali Papae concessionem, quam EUGEN. IV. in Decr. ad Armen. improprie vocat dispensationem.

Ad 2. Negant SUAREZ, VASQUEZ et alii plures, summum Pontificem unquam dispensasse, cum de tali facto non constet authentice; imo probabilius censent, id ne posse quidem, quia per consecrationem in una tantum specie non satis aperte significaretur separatio sanguinis a corpore, ideoque nec mors Christi. Dein si in hoc dispensari queat, cur non in materia et forma aliorum sacramentorum? Demum *transmissa probabilitate* hujus sententiae, Papa pro eo casu non tam dispensaret in jure divino, quam declararet per modum interpretationis doctrinalis praecipuum naturale dictans, sacrificium, si Deo offertur, integrum ac perfectum offerendum esse, ad illum casum se non extendere: cum videri possit Deo acceptius, et hominibus esse utilius sic offerre, quam nullo modo offerre. Verum cum res haec sit gravissima, admodum dubia, et contra universalem Ecclesiae praxin, id sine decreto Pontificis nequam permittendum est; ita SUAREZ hic.

Inst. 3. In legem divinam cadit *interpretatio*, et frequens esse casus potest, quo alicujus praecipui divini observatio magis obsit, quam prosit; ergo et *dispensatio*.

R. D. A. Interpretatio per *epikeiam*, quae sit emendatio legis N. interpretatio solum *doctrinalis* de obligatione, verbis et vario sensu legis C. haec in praecipuis etiam naturalibus affirmativis reperitur. Sunt vero praecipua positiva legis gratiae paucissima, et per se ac directe affirmativa, non negativa; proinde ad occurrendum casibus emergentibus sufficit interpretatio doctrinalis, quae in Ecclesia pertinet ad clavem scientiae, et legi haud nocet, neque illam relaxat. Sicut ergo nec *epikeia*, nec *dispensatio* locum habet in jure naturali, ita nec in divino, quoad praecipua ex natura rei inclusa in institutione, v. g. accedendi ad Sacramenta cum debita dispositione, ut sancta sancte tractentur, quia hujusmodi praecipua, supposita institutione, sunt juris naturalis. Idem est de institutione reipublicae ecclesiasticae quoad congregationem universalem, ingressum ad illam per fidem explicitam Trinitatis in baptismo, unionem sub uno capite, Christi in terris Vicario, item quoad Hierarchiam spectata tum ordinis, tum jurisdictionis spiritualis potestate, in quantum spectat ad jus divinum.

Inst. 4. Multa praecipua, quamvis contenta in SS. Bibliis, hodie abolevit Ecclesia: sic cessat prohibitio de *esu suffocati*, praecipuum de *velatione mulierum* in templo, cessat *communio bonorum* inter fideles non religiosos, ac demum ritus *eligendi Praelatos* longe alius est, quam fuit olim v. g. in electione S. Matthiae; ergo Ecclesia potest immutare jus divinum.

R. N. C. vel D. A. Multa praecipua Christi in Evangelis contenta N. praecipua Apostolorum in eorum epistolis et Actibus Apostolorum contenta C. Quamvis enim haec quoque afflante Spiritu S. scripta sint, ideo non sunt divina praecipua: sicut non omnia hominum facta, quae in SS. Bibliis recensentur, propterea approbantur. Equidem potestas legislativa Apostolorum *origine* est divina, illorum tamen praecipua sunt humana, et mutatis rerum ac temporum circumstantiis mutabilia.

Inst. 5. Summi Pontifices sæpe dispensarunt circa legem verè divinam, v. g. concedendo, ut *defuncti fratris uxorem frater ducat*; ergo. A. patet ex eo, quod JULIUS II. HENRICO VIII. Angliæ Regi idipsum concesserit, et CLEMENS VII. postea declaraverit hanc dispensationem validam fuisse.

R. D. A. Et tale matrimonium prohibebatur lege divina veteri C. divina lege nova N. Equidem vetatur Levit. 18..., sed non omnia, quæ illic prohibentur, pertinent ad jus naturæ, cum præceptis *moralibus* quædam ibi sunt intermixta *judicialia*; et c. 20., ubi pœnæ statuuntur illis, qui conjugium inter prohibitos gradus contraxerint, pœnæ diversitas indicat quædam impedimenta illic recenseri necessitatis longè gravioris, quam alia: iis v. g., qui conjugium in primo consanguinitatis gradu inierint, mors decernitur; de illis autem, de quibus est objectio, dicitur tantum, *absque liberis erunt*, h. e. liberi ipsis non adscribentur; hinc ait Trid. Sess. 24. can. 3. *Si quis dixerit, Ecclesiam non posse in nonnullis illorum (graduum consanguinitatis et affinitatis, qui in Levitico exprimuntur) dispensare, anathema sit.*

Inst. 6. Antiquæ legis sacerdotibus licebat legem divinitus datam interpretari: sic 1. Reg. 21. Sacerdos Abimelech Davidi dedit panem propositionis, quos comedere licebat nemini, nisi sacerdotibus, et 1. Mach. 2. Judæi interpretati sunt, se ingruentibus hostibus non teneri lege quiescendi in sabbato; Christus autem Matth. 12. excusat factum Apostolorum die sabbati spicas vellendum et fricandum; ergo novæ etiam legis Pontifici eadem potestās competit.

R. N. A. Illic non fuit interpretatio per *epikeiam*, qua lex quodammodo emendatur, et redigitur ad casus pauciores, quam quos spectavit legislatoris intentio; fuit ergo interpretatio minus proprie dicta, qua ostenditur lege, quamvis paucis generalibus verbis expressa, ne multitudine vocum et exceptionum fiat molestæ prolixitatis, lege, inquam, non comprehendi certos casus, eosque esse præter intentionem legislatoris. Apostoli spicas vellierunt, permittente Christo, præterquam quod necessitas, in qua tunc versabantur, legis rigori non subjaceret.

Inst. 7. Interpretatio, seu declaratio ejusmodi non indigeret *Ecclesiæ auctoritate*; ergo cum in quibusdam casibus interpretatio ab Ecclesia petitur, fit per *epikeiam*.

R. D. A. Non indiget Ecclesiæ auctoritate, cum exceptio ab una lege evidens est sive per legem alteram, sive per necessitatem, cujus casum lex excipit C. quando dubia est ea exceptio N. Verbi divini interpretes sunt Ecclesia; ab hac ergo querendum est, quousque extendatur divinarum legum sensus et obligatio, cum res dubia est: in manifestis autem, inquit D. THOM. 2. 2. q. 120. a. 1., non est opus interpretatione, sed *executione*.

80. *Dico II.* Lex evangelicæ durabit usque ad finem mundi.

Prob. Præcepta moralia legis evangelicæ sunt simul juris naturæ; ergo nunquam abrogari possunt: de *ceremonialibus* dicit Apost. ad Hebr. 7. *Christus semipiternum habet sacerdotium*, proin etiam sacrificium et sacramenta; hinc 1. Cor. 11. 26. dicitur *mortem Domini annuntiabilis, donec veniat*, scilicet ad iudicium, in quo, ut ait S. THOM., datur intelligi, quod hic ritus Ecclesiæ non cessabit usque in finem mundi. Demum Christus ait Matth. 28. 20. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*, ex quibus

verbis veritatem hanc deducit S. AUG. ep. 199. ad Hesych.; similia vide Luc. 1. 33., Dan. 7. 14., Ps. 109. 4. etc.

Conf. Sicut lex vetus figurabat Christum venturum ut *redemptorem*, et auctorem novæ legis, hujus ipsa præparatio: ita lex nova prædicit ac promittit Christum venturum in gloria ceu *judicem* ac *remuneratorem*; atque ad hunc Christi adventum lex nova per fidem, spem et charitatem disponit. Ad hæc nulla legi evangelicæ potest succedere *lex præstantior*, quæ jamdum in hac vita hominem Deo conjungit, ipsum Dei filium offert in sacrificium, et totidem fecundissimos salutis fontes habet, quot sacramenta.

81. *Obj.* Lex mosaica est abrogata, quamvis diceretur *in æternum* permansura: quæ de regno et sacerdotio Christi *perpetuo* testatur Scriptura, exponi possunt de regno et sacerdotio *in cælis*: Lex etiam evangelica est imperfecta, quia 1. Cor. 13. dicitur: *ex parte cognoscimus, et ex parte prophætamus; cum autem venerit, quod perfectum est etc.* quin et Apostolos nonnullæ veritates latuerunt, cum iis dictum sit: *vestrum non est nosse tempora vel momenta etc.*; ergo si lex mosaica non duravit perpetuo, nec evangelica ad finem mundi perseverabit.

R. Ad 1. Lex mosaica erat *imperfecta*, a lege Christi perficienda, hac vero nova lege Christi nulla dari potest lex perfectior: deinde promittebatur in lege veteri Doctor ac Legislator alter, cui auscultare ac parere lex jubebat, Deut. 18. In nova lege illis, qui post Christum venturi sunt, a Christo diversa prædicantes, tanquam a pseudo-prophetis in antecessum detrahitur fides, Matth. 24., et dicitur anathema, ad Gal. 1.

Ad 2. Quæ a nobis adducta sunt, intelligi debent de regno et sacerdotio Christi in cælis quoad excellentiam et plenum fructum: in terris autem quoad exercitium. Regnum Christi in terris prædictum fuit tanquam æternum, tum alibi, tum Ps. 71.; idcirco maxime Christus juxta Patrum interpretationem dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quia legis novæ sacrificium in speciebus panis et vini offertur, sicut in pane et vino erat sacrificium Melchisedech: atqui jurejurando affirmat Deus, Christum esse sacerdotem in æternum secundum ordinem Melchisedech; ergo.

Ad 3. D. A. Lex evangelica *imperfecta* est comparate ad statum patriæ C. ad statum viæ N. Comparat Apostolus cum viæ statu statum patriæ... *videmus nunc per speculum in ænigmate*, ait, *tunc autem facie ad faciem*. Tametsi vero multiplex veritas Apostolos latuit, quæ ad salutem, et religionis institutionem nihil conducebat; tamen post acceptum in Pentecoste Spiritus S. donum, quod ipsis Act. 1. promittitur, nullam ignorarunt earum veritatum, quæ ad salutem hominum, atque Ecclesiæ institutionem vel utiles, ve necessarie erant.